Говор високог представника за Босну и Херцеговину, Педија Ешдауна пред Савјетом безбједности Уједињених нација

Господине предсједниче,

Као што вам је познато овдје сам данас дошао заједно са судијом Теодором Мероном, предсједником Међународног трибунала за ратне злочине почињене на територији бивше Југославије, како бих вам изложио наше заједничке планове за изградњу домаћих потенцијала за кривично гоњење ратних злочина у Босни и Херцеговини.

Али прво, уз одобрење господина предсједника, дозволите ми да вам презентирам уопштенији приказ ситуације у Босни и Херцеговини. Основу за моје уводно излагање ће представљати извјештај Савјету безбједности УН-а, који вам је достављен, а који обухвата период од 12. октобра 2002. године до 31. августа 2003. године.

У вријеме мог задњег обраћања вама, ову сам функцију обављао нешто мало више од 4 мјесеца. Том приликом сам говорио о својим приоритетима, намјерама и плановима за будућност.

Данас бих вас желио обавијестити о ономе што је стварно учињено – о конкретним резултатима постигнутим током протекле године – прије но што се осврнем на изазове који су још увијек пред нама.

Господине предсједниче, свјестан сам чињенице да су од времена мог задњег излагања пред вама, вријеме и пажња Савјета, из очигледних разлога, биле окупиране догађајима у другим

дијеловима свијета – Балкан, срећом, више није централна тема међународног политичког програма.

Међутим, спор, неспектакуларан, али битан посао на јачању мира у Босни и Херцеговини се наставља без бљештавих свјетала медијске пажње.

Али, иако сам и даље нестрпљив због брзине којом се тај посао обавља, могу вас извијестити да је постигнут стварни напредак.

Под трајним мотом *Посао и Правда,* наше примарно усмјерење су и даље два кључна приоритета у успостављању владавине права и реформи слабашне економије Босне и Херцеговине која је овисна од помоћи.

Владавина права

Процес усклађивања полицијских снага у Босни и Херцеговини са европским стандардима се наставља. Полицијска мисија Европске уније је наставила активности тамо гдје је УН стао – надгледање и савјетовање полицајаца које је ИПТФ обучио и издао им дозволе за рад.

Огроман посао реформе цјелокупног правосуђа и судског система се убрзано наставља и требао би се завршити у наредних пет или шест мјесеци. Босна и Херцеговина је прва земља на Балкану која је извршила комплетно одвајање судске власти од извршне. Независни Високи судски и тужилачки савјет је основан са циљем да осигура даљи наставак те одвојености.

Основан је нови Суд БиХ, са посебним судским савјетима за организовани криминал. Његово особље чине међународни тужиоци и судије, као и судије и тужиоци из Босне и Херцеговине, а његови механизми су нови Кривични закон и Закон о кривичном поступку које смо увели у јануару. Суд тренутно води судске поступке и доноси пресуде криминалцима. Ускоро ће се пред њим наћи највећи случај трговине људима у историји Босне и Херцеговине.

Није само мрежа организованог криминала предмет наших активности.

Током прошле године започели смо систематске активности усмјерене против мрежа које одржавају и помажу ратне злочинце. Блокирањем њихових банковних рачуна, вршењем истраге њихових пословних активности и ограничавањем слободе путовања, полако затварамо омчу око особа попут Радована Караџића те оних који им помажу да избјегну правду.

Пут је дуг, али безакоње у Босни и Херцеговини се постепено замјењује владавином права.

Економија

На економском плану започели смо булдожером уклањати велике бирократске препреке и прописе који гуше предузећа и спречавају улагања.

Пословна заједница у Босни и Херцеговини се удружила у ономе што је домаћој јавности познато као “комисија булдожер” – савјет представника привреде који припрема конкретне практичне реформе и доставља их владама и парламентима на усвајање.

А власти су одговориле том задатку. У 180 дана је усвојено 50 реформи, а још 50 реформи је већ у поступку.

Сигурно нема много земаља представљених у овој згради које су реформу своје економије извршиле таквом брзином.

Пред нема је још увијек дуг пут – веома дуг пут. Али недавни извјештај Међународног монетарног фонда, који не даје похвале тако лако, о Босни и Херцеговини је утврдио да макро-економски оквир Босне и Херцеговине јача брзином која је похвална.

Већ одређено вријеме имамо ниску инфлацију и стабилну валуту, у великој мјери захваљујући изузетном послу који обављају Централна банка и њен гувернер Питер Никол.

Сада се почињемо бавити другим структуралним реформама –

почевши од јавних финансија.

Сложена, претјерано децентрализована структура власти у Босни и Херцеговини је креирана тако да штити политичке интересе групе људи, а не да испуњава практичне потребе становништва.

Имамо 13 премијера, 10 кантоналних скупштина, 5 предсједника, 4 нивоа власти, 3 парламента, 2 војске и једну огромну јавну управу коју више није могуће издржавати.

То је разлог зашто су бх. власти овог љета отпочели реформу система прикупљања прихода путем стварања јединствене Управе за индиректно опорезивање на државном нивоу која би замијенила двије труле, корупцији склоне, ентитетске царинске и пореске управе које постоје у овом тренутку. Ова реформа ће водити и увођењу модерног система пореза на додатну вриједност по европским стандардима за читаву Босну и Херцеговину.

Али осигуравање основе за приход је само дио напора. То је разлог зашто су се власти договориле да наставе смањивање јавних трошкова, изврше реформу јавне управе и смање јавни сектор. То представља најважнији, централни и хитни задатак у наредној години.

И као што је то ММФ недавно утврдио, користи од ових промјена се већ почињу осјећати – уштеде у износу од 1% бруто домаћег прозвода се очекују у буџетима за наредну годину.

Програм који сам вам изнио прошле године почиње попримати облик, а утицај реформи се већ почиње осјећати.

Нове политике

Можда још више охрабрујућу, мање мјерљиву, али значајнију промјену представља нешто што сам почео да осјећам. Релативно је једноставно, релативно је брзо мијењати хардвер државе – њене институције. Много је теже мијењати софтвер – понашање људи. Али и овдје се полако, такође почињу уочавати промјене. Промјена у политичкој култури – у политичком начину

размишљања.

Лако би било ситуацију представити бољом него што јесте, али чињеница је да су сада видљиви први знаци да се органи власти Босне и Херцеговине почињу удаљавати од јалове, провокативне политике непосредног послијератног периода, у смјеру рационалније, прагматичније политике, усредсређене на свакодневна, животна питања од интереса њиховом бирачком тијелу.

Овим се не жели рећи како је стари анимозитет нестао, или да дубоко укоријењене сумње још увијек нису присутне. Свакако да јесу.

Али догађаји из протекле године дана би нам требали дати разлога за суздржани оптимизам.

Од почетка ове године, успоставио сам четири Комисије – од којих је свака у потпуности састављена од представника Босне и Херцеговине, под предсједавањем међународног члана – с циљем рјешавања четири од најпроблематичнијих питања са којима се земља суочава – питања која су све донедавно сматрана сувише осјетљивим да би се радило на њима.

Успостављање пореске управе на државном нивоу, коју сам малочас споменуо; увођење јединствене структуре команде и контроле над оружаним снагама на државном нивоу; успостављање савремене обавјештајне службе на државном ниову која за свој рад одговара демократским институцијама; те политичко и административно уједињење подијељеног града Мостара.

Прерано је рећи са апсолутном сигурношћу да ли ће све ове активности доживјети успјех, али први знаци су охрабрујући:

Комисија за град Мостар је тек успостављена, и очекује се да о свом раду поднесе извјештај негдје крајем године. Али остале три Комисије су радиле у атмосфери истински конструктивне дебате, израдиле високо квалитетне законодавне реформе у складу са европским стандардима, те исте упутиле владама и

парламентима на усвајање током сљедећа два мјесеца.

Ове реформе, са више аспеката, представљају најзначајније реформе од завршетка рата, прије готово осам година. Значајне су јер по први пут користе претходно занемарену одредбу у Дејтонском мировном споразуму која омогућава да се ентитетске надлежности, као што су порез, одбрана и обавјештајне службе, пренесу на државу Босну и Херцеговину.

На овај начин, органи власти Босне и Херцеговине, консензусом, и преко институција Босне и Херцеговине, коначно надограђују темеље Дејтонског мировног споразума, с циљем изградње рационалније, економичније и више одрживе државе.

Дејтонски мировни споразум се користи не да би се опструирале реформе, већ да би се исте омогућиле; почели смо мијењати Дејтонски мировни споразум, у оквиру Дејтонског мировног споразума, договором постигнутим између народа.

И ово се догодило, не због овлаштења присиле којим располаже високи представник – под пријетњом наметања или смјена. Ово се догодило због тога што је снажна привлачност евро-атлантских структура – НАТО-а и Европске уније – почела збиља да остварује ефекат.

Значај ове чињенице већ постаје очигледан. Не само да смо у могућности да константно стављамо ознаку на урађене задатке из Плана имплементације мисије ОХР-а, већ смо у могућности да то урадимо а да не прибјегавамо тако често кориштењу ванредних, и да будемо искрени, драконских овлаштења додијељених мојој Канцеларији.

Заиста, ове године сам прогласио упола мањи број закона и измјена и допуна у поређењу са прошлом годином.

И веома се надам да ће се оваква тенденција наставити и у 2004. години.

То је, господине предсједниче, добра вијест.

А ево и лоше вијести:

Темпо реформи је и даље сувише спор.

Млади изданци новог типа политике можда су се почели појављивати. Али они и даље остају крхки, и још увијек би могли бити лако уништени.

Нове институције су слабе и немају довољно финансијских средстава.

А силе криминала, опструкције и дезинтеграције у политици Босне и Херцеговине и даље су јаке.

А ово ме доводи до суштинског питања које се мора поменути данас: недовршеног посла извођења ратних злочинаца у БиХ пред лице правде, те потребе развијања домаћих капацитета који ће бити у могућности да преузму предмете од Међународног кривичног трибунала за злочине почињене на простору бивше Југославије.

Процесуирање случајева ратних злочина пред домаћим судовима

У Резолуцији Савјета безбједности УН-а бр. 1503, усвојеној 28. августа, примјетили сте да успостављање Одјела за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине представља предуслов од суштинске важности за постизање циљева стратегије о окончању рада Међународног кривичног трибунала (ИЦТY).

Ускоро ћу дати ријеч судији Мерону, предсједнику Трибунала, који ће о овом питању говорити са стајалишта Трибунала.

Али дозволите ми прво да кажем неколико ријечи.

Прије свега, допустите ми да нагласим опредјељење моје Канцеларије, и свих других међународних агенција у БиХ, да осигурамо успјех овог пројекта. Ми смо и сувише свјесни штетног утицаја који су оптужени ратни злочинци, попут господина Караџића, још увијек у могућности да врше на политичко окружење Босне и Херцеговине. Знамо да се мир не

може сматрати у потпуности успостављеним све док починиоци ових неописивих злочина не буду коначно изведени пред лице правде.

Али има мало смисла, господине предсједниче, да захтијевамо циљеве, уколико нисмо исто тако спремни да захтијевамо средства.

Ми смо, заједнички, остварили добар почетак.

На захтјев Савјета безбједности, и Савјета за имплементацију мира (ПИЦ), ОХР и Међународни кривични трибунал (ИЦТУ) су, заједно са ОСЦЕ-ом, Савјетом Европе и органима власти БиХ, израдили детаљне препоруке за успостављање Одјела за ратне злочине при Суду БиХ. Унутар ОХР-а, ове активности уз велику компетентност и преданост води мој пријатељ и колега, амбасадор Бернард Фазије.

Управни одбор Савјета за имплементацију мира ми је дао задужење да успоставим Радну групу за имплементацију, којом заједнички предсједавају моја Канцеларија и министар правде БиХ. Ова Радна група је потом успоставила низ радних група у циљу рјешавања конкретних питања релевантних за овај пројекат, као што су обнова зграде у којој ће се одвијати суђења, припрема законског оквира, ревизија и трансфер предмета Међународног кривичног трибунала (ИЦТУ), те остала питања с тим у вези.

Моја Канцеларија је такође у процесу успостављања функционалне полиције на државном нивоу (СИПА) која ће имати истражна овлаштења и овлаштења за провођење закона. Одјел за заштиту свједока је такође предвиђен, и требао би почети функционисати почетком сљедеће године. Овај Одјел ће се морати проширити током године уколико се жели постићи да исти пружи заштиту свједоцима у случајевима ратних злочина.

Још једно питање које ће се морати ријешити јесте тренутно непостојање затворских капацитета на државном нивоу. Радна група за имплементацију ће морати ријешити ово питање, као и

мноштво других проблема са којима се суочава овај пројекат.

Али, као што знате, све ово зависи о изналажењу довољних финансијских средстава. Допустите ми да вас подсјетим да је вриједност пројекта процијењена на 28 милиона еура за првих пет година, плус додатних 11 милиона еура за изградњу и функционисање затвора на државном нивоу. За оне који то сматрају скупим, позивам вас да упоредите ове трошкове са трошковима за рад Трибунала у Хагу.

Нека од ових додатних финансијских средстава ће свакако бити обезбијеђена из буцета БиХ. Али неминовно је да ће ово исто тако захтијевати значајна међународна средства.

Владе неколико земаља као што су Њемачка, Велика Британија, Сједињене Државе и Италија су ми већ дале своја обећања за финансијска средства.

Али још увијек нисмо ни близу да будемо спремни.

И због тога бих апеловао на све вас да присуствујете донаторској конференцији у Хагу која ће се одржати крајем овог мјесеца.

Близу смо завршетка посла у БиХ. Близу смо свог првог, историјског успјеха у овом релативно новом послу имплементације мира.

Али не можемо ставити коначни епилог на ужасни рат који се десио у Босни и Херцеговини – не можемо донијети мир родбини и најмилијим 250.000 жртава тог рата – све док се они који сносе кривицу за ту патњу не нађу пред лицем правде.

Њима дугујемо да овај пројекат буде успјешан.

Хвала вам.